

80
FI

FACTS

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Riskinarviointi – tehtävät ja vastuunjako

Euroopassa työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojeleminen perustuu riskien arviointiin ja hallintaan. Jotta työpaikalla voitaisiin toteuttaa tehokas riskinarviointi, kaikilla arviointiin osallistuvilla on oltava selkeä käsitys prosessin **lainsäädännöllisestä taustasta, käsitteistä, riskinarviointiprosessista** ja **tärkeimpien toimijoiden** tehtävistä. (1)

Lainsäädännöllinen tausta

Riskinarvioinnin tärkeistä roolista säädetään EU:n puitedirektiiviin (2) pohjautuvassa työturvallisuuslaissa. Työnantajien yleisenä velvollisuutena on huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä kaikissa työhön liittyvissä tilanteissa. Riskinarvioinnin perusteella työnantajat voivat toteuttaa tarvittavat toimenpiteet työntekijöidensä turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi

- työssä esiintyvien riskien ehkäisy
- tiedottaminen ja koulutus työntekijöille
- järjestelyt ja keinot toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Puitedirektiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus panna täytäntöön tiukempia määräyksiä työntekijöiden suojelemiseksi (tutustu kansalliseen asiaa koskevaan lainsäädäntöön). (3)

Mitä riskinarviointi on?

Riskinarviointi on prosessi, jossa arvioidaan työpaikan vaaratekijöiden työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle aiheuttamat riskit. Siinä käydään järjestelmällisesti läpi työn kaikki osa-alueet ja pohditaan,

- mikä saattaisi aiheuttaa vammoja tai vahinkoja
- voidaanko vaarat poistaa

- mitä ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä tai suojaavia riskien hallinnassa käytetään tai olisi käytettävä, ellei vaaroja voida poistaa.

Muista:

- Vaaratekijä voi olla mikä tahansa vahinkoa aiheuttava asia, kuten työssä käytettävät materiaalit, laitteet, työmenetelmät tai käytännöt.
- Riski tarkoittaa pientä tai suurta mahdollisuutta, että joku loukkaantuu vaaratekijän vuoksi.

Miten riskejä arvioidaan?

Riskinarviointiprosessia (4) ohjaavat periaatteet voidaan esittää eri vaiheina.

Vaihe 1 – Vaarojen ja vaarassa olevien henkilöiden tunnistaminen

Otetaan selvää, mitkä työhön liittyvät asiat saattavat aiheuttaa vahinkoa ja ketkä työntekijät saattavat altistua vaaratekijöille.

Vaihe 2 – Riskien arviointi ja priorisointi

Arvioidaan riskit (niiden vakavuus, todennäköisyys jne.) ja asetetaan ne tärkeysjärjestykseen. On tärkeää asettaa etusijalle toimet, joiden avulla riskit voidaan poistaa tai niitä voidaan ehkäistä.

Vaihe 3 – Päätökset ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä

Selvitetään, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen riskien poistamiseksi tai hallitsemiseksi.

Vaihe 4 – Toimenpiteiden toteuttaminen

Toteutetaan ennalta ehkäiseviä ja suojaavia toimenpiteitä priorisointisuunnitelman mukaisesti (kaikkia ongelmia ei todennäköisesti voida ratkaista heti). Lisäksi täsmennetään vastuunjako ja toteutusajankaus sekä toimenpiteiden toteuttamiseen käytettävät resurssit.

Vaihe 5 – Seuranta ja tarkistukset

Riskinarviointia on tarkasteltava säännöllisesti, jotta varmistetaan arvioinnin pysyminen ajan tasalla. Riskinarviointia on aina tarkistettava merkittävien organisatoristen muutosten yhteydessä ja tapaturmaa tai läheltä piti -tilannetta (5) koskevan tutkimuksen tulosten perusteella.

(1) Tämän tiedotteen sisältö perustuu julkaisuun *Guidance on risk assessment at work*, Luxemburg, Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 1996.

(2) Neuvoston direktiivi 89/391/ETY, annettu 12 päivänä kesäkuuta 1989, toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamiseksi työssä.

(3) <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

(4) Jos riskinarviointimenetelmä maassasi on jaettu vaiheisiin, joita on enemmän tai vähemmän kuin viisi, tai jos jotkin viidestä vaiheesta ovat erilaisia, ohjaavien periaatteiden on oltava samoja.

(5) Läheltä piti -tilanne on suunnittelematon tilanne, joka ei johda vammaan, sairauteen tai vaurioon, mutta näihin on mahdollisuus.

Vastuunjako

Työnantajan velvollisuutena on

- huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä kaikissa työhön liittyvissä tilanteissa
- järjestää riskinarviointi
- valita henkilö(t) toteuttamaan arviointi ja varmistaa hänen (heidän) pätevyytensä tehtävään
- arvioida riskit ja toteuttaa turvatoimet
- kuulla työntekijöitä tai heidän edustajiaan riskinarvioinnin järjestämisestä sekä henkilöitä, jotka toteuttavat riskinarvioinnin ja ennalta ehkäisevät toimenpiteet
- pitää riskinarviointia hallussaan
- laatia arviointiasiakirjat kuultuaan työntekijöitä ja/tai heidän edustajiaan tai näiden osallistuttua työhön sekä toimittaa asiakirjat työntekijöiden ja/tai heidän edustajiensa saataville
- varmistaa, että kaikille asianosaisille tiedotetaan kaikista vaaratekijöistä ja kaikista vahingoista, joille he voivat olla alttiina, sekä kaikista vahingon välttämiseksi toteutetuista suojelutoimenpiteistä.

Kuka toteuttaa riskinarvioinnin?

Työnantaja päättää, ketkä toteuttavat riskinarvioinnin. Tehtävään voidaan valita

- työnantaja
- työnantajien nimittämät työntekijät
- ulkopuolisia arvioijia ja palveluntarjoajia, **jos** työpaikalla ei ole tehtävään päteviä henkilöitä.

Henkilöiden, jotka työnantaja nimittää toteuttamaan riskinarviointia, on oltava päteviä tähän tehtävään. Yleensä heidän ei tarvitse olla työsuojeluasioiden asiantuntijoita, vaan he voivat todistaa pätevyytensä osoittamalla, että he

- 1) ymmärtävät yleisen lähestymistavan riskinarviointiin
- 2) osaavat soveltaa tätä lähestymistapaa työpaikalla ja heiltä edellytetystä tehtävästä; heidän on siis
 - a) tunnistettava turvallisuuteen ja terveyteen liittyvät ongelmat
 - b) selvitettävä tarvittavat toimenpiteet ja asetettava ne tärkeysjärjestykseen
 - c) ehdotettava mahdollisia toimenpiteitä riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi sekä selvitettävä toimenpiteistä saatava hyöty
 - d) arvioitava toimenpiteiden tehokkuus
 - e) jaettava tietoa turvallisuuteen ja terveyteen liittyvistä parannuksista sekä hyvistä käytännöistä
- 3) kykenevät tunnistamaan tilanteet, joissa he eivät pystyisi arvioimaan riskiä itsenäisesti tarpeeksi hyvin, ja osaavat pyytää lisäapua.

Työntekijät ja heidän edustajansa

Työntekijöillä ja/tai heidän edustajillaan on oikeus/velvollisuus

- tulla kuulluksi riskinarvioinnin toteuttamiseen liittyvistä järjestelyistä sekä arviointia tekemään valittavien henkilöiden nimittämisestä
- osallistua riskinarviointiin
- ilmoittaa esimiehilleen tai työnantajilleen havaituista riskeistä
- kertoa muutoksista työpaikalla

- saada tietoa riskeistä omalle turvallisuudelleen ja terveydelleen sekä näiden riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä
- pyytää työnantajaa toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet ja tehdä ehdotuksia vaaratekijöiden minimoimiseksi tai riskin poistamiseksi sen esiintymispaikalta
- olla yhteistyössä, jotta työnantaja voi taata turvallisen työympäristön
- keskustella työnantajan kanssa, kun arviointiasiakirjoja laaditaan.

Alihankkijat/tavarantoimittajat

Jos samalla työpaikalla työskentelee eri yritysten työntekijöitä, eri työnantaja edustavien arvioijien voi olla syytä jakaa tietoaan riskeistä ja toimenpiteistä niiden ratkaisemiseksi.

Riskinarvioinnin välineet

Yrityksille on tarjolla erilaisia välineitä, jotka auttavat riskinarvioinnin toteuttamisessa. Erilaisia menetelmiä on koottu Työterveyslaitoksen ylläpitämään menetelmäpakkiin: <http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Palvelut/Tietokannat/Menetelmäpakki>.

Menetelmän valintaan vaikuttavat työpaikalla vallitsevat olosuhteet, kuten työntekijöiden määrä, työmenetelmät ja -välineet, työpaikan erityispiirteet sekä mahdolliset työpaikkakohtaiset riskit.

Lisätietoja riskinarvioinnin välineistä on osoitteessa <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

Osallistava riskinarviointi

Riskinarviointia ei saa toteuttaa yksin työnantaja tai työnantajan edustaja. Arviointiin on otettava mukaan työntekijöitä tai heidän edustajiaan. Työntekijöiden kuulemisen on oltava osa arviointiprosessia ja heille on tiedotettava kaikista tehdyistä päätelmistä sekä tarvittavista ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä.

Työnantajien yhteistyö

Riskinarviointia toteutettaessa on aina otettava huomioon työpaikalla mahdollisesti olevat muiden yritysten työntekijät (esimerkiksi siivoojat, yksityiset turvamiehet ja huoltohenkilökunta) tai muut ulkopuoliset (esimerkiksi asiakkaat, vieraat ja ohikulkijat). Heitä on arvioitava riskeille alttiina olevina henkilöinä, mutta lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, aiheuttaako heidän läsnäolonsa uusia riskejä työpaikalla.

Riskinarvioinnin tekijänä ulkoinen palveluntarjoaja

Olipa riskinarvioinnin toteuttaja kuka tahansa – vaikka kyseessä olisi ulkoinen palveluntarjoaja –, työnantaja on viime kädessä vastuussa arvioinnista. Riskinarviointi on myös toteutettava yhteistyössä työpaikan henkilöstön kanssa.

Lisätietoja

Tämä tiedote on laadittu Euroopan unionin vuosina 2008–2009 toteuttaman riskinarviointikampanjan tueksi. Sarjan muut tiedotteet ovat osoitteessa <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>, jossa on myös lisätietoja riskinarvioinnista. Tätä tietolähdettä kehitetään ja päivitetään jatkuvasti.

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

P. (+ 34) 94 479 43 60, f. (+ 34) 94 479 43 83

Sähköposti: information@osha.europa.eu

© Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto. Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan. Printed in Belgium, 2008

